

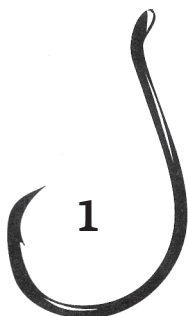
ΥΠΟΨΗΦΙΟ
ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ
BOOKER
2015

CHIGOZIE
OBIOMA
ΨΑΡΑ
AES

μετάφραση: Ιωάννα Ηλιάδου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΨΑΡΑΔΕΣ

ΗΜΑΣΤΑΝ ΨΑΡΑΔΕΣ.

Τα αδέλφια μου κι εγώ γίναμε ψαράδες τον Ιανουάριο του 1996, όταν ο πατέρας μας έφυγε από το Άκουρε, μια πόλη της δυτικής Νιγηρίας, όπου είχαμε ζήσει μαζί όλη μας τη ζωή. Η Κεντρική Τράπεζα της Νιγηρίας, για την οποία εργαζόταν, τον είχε μεταθέσει σε ένα υποκατάστημά της στη Γιόλα –μια πόλη στον βορρά πάνω από χίλια χιλιόμετρα ερήμου μακριά– την πρώτη εβδομάδα του Νοεμβρίου του προηγούμενου χρόνου. Θυμάμαι το βράδυ που ο πατέρας γύρισε στο σπίτι με την επιστολή της μετάθεσής του· ήταν μια Παρασκευή. Από εκείνη την ώρα κι όλη την επόμενη μέρα, το Σάββατο, ο πατέρας κι η μητέρα δεν σταμάτησαν να τα λένε ψιθυριστά μεταξύ τους σαν ιερείς ναού. Το πρωί της Κυριακής, η μητέρα ξεπρόβαλε ένα αλλιώτικο πλάσμα. Υιοθέτησε ένα βάδισμα που μαρτυρούσε ψυχρολουσία, απέστρεφε τα μάτια της, καθώς πηγαινοερχόταν μέσα στο σπίτι. Δεν πήγε στην εκκλησία τη μέρα εκείνη, αλλά αντιθέτως έμεινε στο σπίτι και έπλυνε και σιδέρωσε μια στοίβα ρούχα του πατέρα, φορώντας στο πρόσωπό της μιαν αδιαπέραστη σκοτεινιά.

Κανείς απ' τους δυο τους δεν είπε λέξη στους αδελφούς μου κι εμένα, κι εμείς δεν ρωτήσαμε. Τα αδέρφια μου –ο Ικένα, ο Μπότσα, ο Ομπέμπε– κι εγώ είχαμε καταλάβει με τον καιρό πως όταν οι δύο θύλακες του σπιτιού μας, ο πατέρας κι η μητέρα μας, κρατούσαν τη σιωπή τους όπως οι κοιλίες της καρδιάς συγκρατούν το αίμα, αν τους τσιγκλούσαμε, το σπίτι θα πλημμύριζε. Κάτι τέτοιες ώρες, λοιπόν, αποφεύγαμε την τηλεόραση στην οκτάστηλη ραφιέρα του καθιστικού μας. Καθίσαμε στα δωμάτιά μας, μελετώντας ή παριστάνοντας ότι μελετούμε, ανήσυχoi μα δίχως να κάνουμε ερωτήσεις. Αποκεί, τεντώναμε τις κεραίες μας μήπως βγάλουμε καμιά άκρη με την κατάσταση.

Ως το βράδυ της Κυριακής, ψίχουλα πληροφοριών άρχισαν να πέφτουν από τους μονολόγους της μητέρας, σαν χνούδια από πουλί με πλούσιο φτέρωμα: «Τι είδους δουλειά είναι αυτή που παίρνει έναν άντρα μακριά από την ανατροφή των γιων του; Και δέκα χέρια να 'χα, πώς είναι δυνατόν να φροντίσω μόνη μου τόσα παιδιά;».

Παρόλο που τούτες οι πυρετώδεις ερωτήσεις δεν απευθύνονταν συγκεκριμένα σε κάποιον, ασφαλώς προορίζονταν για τα αυτιά του πατέρα. Εκείνος καθόταν μόνος σε μια πολυθρόνα στο καθιστικό, με το πρόσωπό του κρυμμένο πίσω από την αγαπημένη του εφημερίδα, την *Guardian*, μισοδιαβάζοντάς την και μισοακούγοντας τη μητέρα. Και παρότι άκουγε όλα όσα έλεγε εκείνη, ο πατέρας πάντοτε έκλεινε τα αυτιά του σε λόγια που δεν απευθύνονταν ευθέως στον ίδιο, σ' εκείνα τα λόγια που συχνά χαρακτήριζε «δειλά». Απλώς συνέχισε να διαβάζει, σταματώντας πότε πότε για να επικρίνει ή να επιδοκιμάσει μεγαλοφώνως κάτι που είχε δει στην εφημερίδα –«Αν υπάρχει δικαιοσύνη σε τούτο τον κόσμο, τον Αμπάτσα* σύντομα θα τον κλάψει

* Sani Abacha (1943-1998), νιγηριανός στρατηγός, υπηρέτησε ως de

αυτή η μάγισσα η γυναίκα του». «Πωπώ, αυτός ο Φέλα* είναι θεός! Χριστέ μου!» «Ο Ρούμπεν Αμπάτι** πρέπει να πάρει τα παπούτσια στο χέρι!»—, οτιδήποτε, απλώς για να δημιουργήσει την εντύπωση ότι οι θρήνοι της μητέρας ήταν μάταιοι· κλαψουρίσματα στα οποία κανείς δεν έδινε σημασία.

Προτού κοιμηθούμε τη νύχτα εκείνη, ο Ικένα, που κόντευε τα δεκαπέντε και στον οποίο βασιζόμασταν για την ερμηνεία των περισσότερων πραγμάτων, άφησε να εννοηθεί ότι ο πατέρας είχε πάρει μετάθεση. Ο Μπότζα, έναν χρόνο μικρότερός του, που θα αισθανόταν ανόητος αν έδειχνε ότι δεν είχε ιδέα σχετικά με την κατάσταση, είπε ότι ο πατέρας πρέπει να ετοιμαζόταν να ταξιδέψει στο εξωτερικό, στον «Δυτικό κόσμο», ακριβώς όπως συχνά φοβόμασταν ότι θα έκανε μια μέρα. Ο Ομπέμπε, που, στα έντεκα, ήταν δύο χρόνια μεγαλύτερός μου, δεν είχε άποψη. Ούτε κι εγώ, φυσικά. Δεν χρειάστηκε όμως να περιμένουμε πολύ.

Η απάντηση ήρθε το επόμενο πρωί, όταν ο πατέρας εμφανίστηκε ξαφνικά στο δωμάτιο που μοιραζόμουν με τον Ομπέμπε. Φορούσε ένα καφέ μπλουζάκι. Ακούμπησε τα γυαλιά του στο τραπέζι, μια κίνηση που απαιτούσε την προσοχή μας. «Από σήμερα και στο εξής θα ζω στη Γιόλα και θέλω από σας, τα αγόρια μου, να μη δημιουργήσετε μπελάδες στη μητέρα σας». Το πρόσωπό του συσπάστηκε όταν το είπε αυτό, όπως κάθε φορά που ήθελε να σπείρει μέσα μας τον φόβο. Μίλησε αργά, με τη

facto πρόεδρος της Νιγηρίας. Κατά τη διάρκεια της θητείας του (1993-1998), η χώρα γνώρισε μια άνευ προηγουμένου οικονομική ανάπτυξη, ωστόσο η κυβέρνησή του κατηγορήθηκε για διαφθορά και για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

* Fela Kuti (1930-1997), γνωστός και ως Fela, εξαιρετικά δημοφιλής νιγηριανός μουσικός και ακτιβιστής υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

** Reuben Abati (1965), νιγηριανός αρθρογράφος.

φωνή να βαθαίνει και να δυναμώνει, με κάθε λέξη να καρφώνεται βαθιά στα δοκάρια του μυαλού μας. Έτσι ώστε, αν τολμούσαμε να παρακούσουμε, με την απλή φράση «Σας το 'πα» να ξαναζωντανέψει στον νου μας, με κάθε λεπτομέρεια, ακριβώς τη στιγμή που μας έδωσε την εντολή.

«Θα της τηλεφωνώ τακτικά, κι αν πάρει τ' αυτί μου τίποτα παράξενο» –σήκωσε το δάχτυλο για να ενισχύσει τα λόγια του– «εννοώ, και την παραμικρή κουταμάρα, θα φροντίσω να πάρειτε την Ανταμοιβή που σας αξίζει».

Είχε πει τη λέξη «Ανταμοιβή» –μια λέξη με την οποία έδινε βαρύτητα στην προειδοποίησή του ή στην τιμωρία που μας περίμενε όταν κάναμε κάτι κακό– με τόσο σθένος, που φλέβες πετάχτηκαν και στις δυο πλευρές του προσώπου του. Η λέξη αυτή, άπαξ και την ξεστόμιζε, συχνά ολοκλήρωνε το μήνυμα. Έβγαλε δύο χαρτονομίσματα των είκοσι νάιρα από την μπροστινή τσέπη του σακακιού του και τα άφησε στο τραπέζι όπου κάναμε τα μαθήματά μας.

«Και για τους δυο σας» είπε και βγήκε από το δωμάτιο.

Ο Ομπέμπε κι εγώ ήμασταν ακόμη καθισμένοι στο κρεβάτι μας προσπαθώντας να βγάλουμε νόημα απ' όλα αυτά, όταν ακούσαμε τη μητέρα να του μιλάει έξω από το σπίτι με φωνή τόσο δυνατή, που έδινε την εντύπωση ότι εκείνος ήταν ήδη μακριά.

«Εμε, να θυμάσαι ότι εδώ έχεις παιδιά που μεγαλώνουν» του είπε. «Αυτό σου λέω μονάχα, ακούς;»

Εξακολουθούσε να του μιλάει όταν ο πατέρας έβαλε μπροστά το αυτοκίνητό του, ένα Peugeot 504. Στον ήχο της μηχανής, ο Ομπέμπε κι εγώ βγήκαμε τρέχοντας από το δωμάτιό μας, αλλά ο πατέρας είχε ήδη περάσει την αυλόπορτα. Είχε φύγει.

Όποτε σκέφτομαι την ιστορία μας, το τελευταίο εκείνο πρωί που θα ζούσαμε όλοι μαζί ως η οικογένεια που πάντα ήμασταν, εύχομαι –ακόμα και τώρα, δύο δεκαετίες μετά– να μην είχε

φύγει, να μην είχε λάβει ποτέ εκείνη την επιστολή της μετάθεσης. Προτού έρθει η επιστολή αυτή, τα πάντα ήταν στη θέση τους: ο πατέρας πήγαινε κάθε πρωί στη δουλειά και η μητέρα, που διατηρούσε ένα κατάστημα με φρέσκα τρόφιμα στην υπαίθρια αγορά, φρόντιζε τα πέντε αδέρφια μου κι εμένα, που, όπως τα περισσότερα παιδιά στο Άκουρε, πηγαίναμε σχολείο. Τα πάντα ακολουθούσαν τη φυσιολογική τους πορεία. Τα περασμένα δεν τα σκεφτόμασταν πολύ. Ο χρόνος δεν σήμαινε τίποτα τον καιρό εκείνο. Οι μέρες έρχονταν με τα σύννεφα που κρέμονταν από τον ουρανό γεμάτα χούφτες σκόνη την εποχή της ξηρασίας, και ο ήλιος τραβούσε ως τη νύχτα. Την εποχή των βροχών, όταν η κατακλυσμιαία νεροποντή δονούνταν από τους σπασμούς των καταιγίδων επί έξι αδιάκοπους μήνες, ήταν λες κι ένα χέρι σχεδίαζε θολές εικόνες στον ουρανό. Κι αφού τα πράγματα ακολουθούσαν το γνωστό αυτό και δομημένο σχέδιο, καμία μέρα δεν ήταν άξια να μείνει στη μνήμη. Το μόνο που μετρούσε ήταν το παρόν και το ορατό μέλλον. Συνήθως, αναλαμπές του μέλλοντος έρχονταν σαν ατμομηχανή που πάταγε σε ράγες ελπίδας, με μαύρο κάρβουνο στην καρδιά της και μ' ένα ηχηρό ελεφαντίσιο σφύριγμα. Κάποιες φορές, οι αναλαμπές αυτές ερχόντουσαν μέσα από όνειρα ή από πτήσεις φανταστικών σκέψεων που ψιθύριζαν στο κεφάλι σου –*θα γίνω πιλότος, ή πρόεδρος της Νιγηρίας, θα είμαι πλούσιος, θα έχω ελικόπτερα*–, γιατί το μέλλον ήταν όπως το πλάθαμε εμείς. Ήταν ένας λευκός καμβάς, και πάνω του μπορούσες να φανταστείς ό,τι ήθελες. Αλλά η μετάθεση του πατέρα στη Γιόλα άλλαξε την εξίσωση των πραγμάτων. Ο χρόνος, οι εποχές και το παρελθόν άρχισαν να μετράνε, κι εμείς να νοσταλγούμε το παρελθόν αυτό και να το λαχταράμε ακόμα περισσότερο απ' ό,τι το παρόν ή το μέλλον.

Από τη μέρα εκείνη, ο πατέρας άρχισε να ζει στη Γιόλα. Το πράσινο επιτραπέζιο τηλέφωνο, που το είχαμε κυρίως για να

δεχόμαστε κλήσεις από τον κύριο Μπάγιο, τον παιδικό του φίλο που ζούσε στον Καναδά, έγινε ο μόνος τρόπος να επικοινωνούμε μαζί του. Η μητέρα αδημονούσε για τα τηλεφωνήματά του και σημείωνε τις μέρες που της τηλεφωνούσε σ' ένα ημερολόγιο στο δωμάτιό της. Όταν ο πατέρας δεν τηλεφωνούσε την προγραμματισμένη μέρα και η υπομονή της εξαντλούνταν από την αναμονή, συνήθως αργά τα μεσάνυχτα, η μητέρα έλυνε τον κόμπο στο στρίφωμα του ράπα* της, έβγαζε το τσαλακωμένο χαρτί όπου είχε προχειρογράψει τον αριθμό του, και έπαιρνε ασταμάτητα ωσότου εκείνος απαντήσει. Αν τύχαινε να μην έχουμε κοιμηθεί ακόμη, στριμωχνόμασταν γύρω της για να ακούσουμε τη φωνή του, παρακαλώντας τη να τον πιέσει να μας πάρει μαζί του στην καινούργια πόλη. Ωστόσο ο πατέρας αρνιόταν επίμονα. Η Γιόλα, δεν σταματούσε να λέει, ήταν μια ασταθής πόλη με ιστορικό συχνών κι εκτεταμένων βίαιων ταραχών, ειδικά εναντίον ανθρώπων της φυλής μας, των Ίγκμπο. Συνεχίσαμε να τον πιέζουμε, ώσπου ξέσπασαν οι αιματηρές θρησκευτικές εξεγέρσεις του Μαρτίου του 1996. Όταν εντέλει καταφέραμε να μιλήσουμε μαζί του στο τηλέφωνο, μας εξιστόρησε –με τον ήχο σποραδικών πυροβολισμών να ακούγονται στο βάθος– πώς γλίτωσε την τελευταία στιγμή από τον θάνατο, όταν οι εξεγερμένοι επιτέθηκαν στην περιοχή του, και πώς μια ολόκληρη οικογένεια σφαγιάστηκε μέσα στο σπίτι της απέναντι από το δικό του. «Μικρά παιδιά, και τα σκότωσαν σαν κοτόπουλα!» είχε πει, φορτίζοντας με μεγάλη έμφαση τη φράση «μικρά παιδιά», ώστε κανένας λογικός άνθρωπος να μην τολμήσει να του αναφέρει ξανά τη μετακόμιση, και το θέμα έκλεισε.

* Παραδοσιακό ένδυμα των γυναικών της Αφρικής. Στην πιο απλή του μορφή πρόκειται για ένα κομμάτι ύφασμα που τυλίγεται και δένεται γύρω από το σώμα, κάτι ανάλογο με το ινδικό σάρι. Ωστόσο, συχνά συνοδεύεται με μπλούζα και μαντίλι για το κεφάλι.

Ο πατέρας το έκανε παράδοση να μας επισκέπτεται κάθε δεύτερο Σαββατοκύριακο με το σεντάν αυτοκίνητό του, σκονισμένος, εξαντλημένος από τη δεκαπεντάωρη διαδρομή. Δεν βλέπαμε την ώρα για κείνα τα Σάββατα, όταν ακουγόταν η κόρνα του αυτοκινήτου του στην αυλόπορτα κι εμείς τρέχαμε να την ανοίξουμε, ανυπόμονοι όλοι μας να δούμε τι γλύκισμα ή τι δώρο μάς είχε φέρει αυτή τη φορά. Μετά, καθώς σιγά σιγά συνηθίσαμε να τον βλέπουμε κάθε λίγες εβδομάδες, τα πράγματα άλλαξαν. Η τεράστια κορμοστασιά του, που επέβαλλε κοσμοτότητα και ηρεμία, άρχισε σταδιακά να συρρικνώνεται σε μέγεθος μπιζελιού. Η εδραιωμένη ρουτίνα της αυτοσυγκράτησης, της υπακοής, της μελέτης και του υποχρεωτικού μεσημεριανού ύπνου –μακρόχρονο μοτίβο της καθημερινής μας ύπαρξης– έχασε σταδιακά τη δύναμή της. Ένα πέπλο ξετυλίχτηκε και σκέπασε τα μάτια του, που έβλεπαν τα πάντα, μάτια που θεωρούσαμε ικανά να εντοπίζουν και το παραμικρό σφάλμα που κάναμε κρυφά. Στις αρχές του τρίτου μήνα, το μακρύ χέρι που συχνά κρατούσε το μαστίγιο, το όργανο της περίσκεψης, έσπασε σαν κουρασμένο κλωνάρι. Τότε ελευθερωθήκαμε.

Βάλαμε τα βιβλία μας στο ράφι και βαλθήκαμε να εξερευνούμε τον ιερό κόσμο έξω από κείνον στον οποίο ήμασταν μαθημένοι. Τολμήσαμε να πάμε στο κοινοτικό γήπεδο ποδοσφαίρου, όπου τα περισσότερα παιδιά της γειτονιάς μας έπαιζαν ποδόσφαιρο κάθε απόγευμα. Αλλά τα αγόρια αυτά ήταν μια αγέλη λύκων· δεν μας καλωσόρισαν. Παρότι δεν ξέραμε κανένα τους εκτός από τον Καγιόντε, που έμενε λίγα τετράγωνα μακριά μας, εκείνα ήξεραν και εμάς και την οικογένειά μας, γνώριζαν ως και τα ονόματα των γονιών μας, και δεν σταματούσαν να μας πειράζουν και να μας μαστιγώνουν καθημερινά με τα λόγια τους. Παρά τις καταπληκτικές ικανότητες του Ικένα στις ντρίμπλες και τα θαύματα του Ομπέμπε στο τέρμα, μας κόλλησαν τη ρε-

τοιινιά των «πρωτάρηδων». Συχνά μας κορόιδευαν κιόλας, τάχα ότι ο πατέρας μας, ο «κύριος Άγκβου», ήταν πλούσιος, επειδή δούλευε στην Κεντρική Τράπεζα της Νιγηρίας, κι ότι ήμασταν προνομιούχα παιδιά. Έδωσαν στον πατέρα ένα παράξενο παρατσούκλι: Μπάμπα Ονίλε, από τον πρωταγωνιστή μιας δημοφιλούς σαπουνόπερας των Γιορούμπα, ο οποίος είχε έξι γυναίκες και είκοσι ένα παιδιά. Με σκοπό, βεβαίως, να τον χλευάσουν, καθώς η επιθυμία του να έχει πολλά παιδιά είχε γίνει μύθος στην περιοχή μας. Το όνομα αυτό, στα γιορούμπα, σήμαινε επίσης *Αλογάκι της Παναγίας*, ένα άσχημο πράσινο έντομο που θύμιζε σκέλεθρο. Δεν μπορούσαμε ν' ανεχτούμε αυτές τις προσβολές. Βλέποντας ότι μειονεκτούσαμε αριθμητικά και πως ήταν αδύνατον να κερδίσουμε μια μάχη εναντίον τους, ο Ικένα, όπως συνηθίζουν τα χριστιανόπουλα, τα παρακάλεσε ξανά και ξανά να μην προσβάλλουν τους γονείς μας, που άλλωστε δεν τους έφταιγαν σε τίποτα. Όμως εκείνα συνέχισαν, ώσπου ένα απόγευμα, ακούγοντας το παρατσούκλι, ο Ικένα έχασε την ψυχραιμία του κι έριξε μια κουτουλιά σε ένα από αυτά. Με μια κίνηση-αστραπή, το αγόρι κλότσησε τον Ικένα στο στομάχι και χίμηξε πάνω του. Για μια στιγμή, τα πόδια τους χάραξαν έναν ατελή κύκλο στο χωμάτινο γήπεδο, καθώς οι δυο τους στροβιλίζονταν μαζί. Τελικά όμως το αγόρι ελευθερώθηκε από τον Ικένα και του έριξε μια χούφτα χώμα στο πρόσωπο. Τα υπόλοιπα παιδιά ζητωκραύγασαν και σήκωσαν το αγόρι στα χέρια, με τις φωνές τους να ενώνονται σε μια χλευαστική επωδό νίκης. Εκείνο το βράδυ γυρίσαμε στο σπίτι νιώθοντας ηττημένοι και στο γήπεδο δεν ξαναπήγαμε ποτέ.

Έπειτα από τον καβγά, χάσαμε τη διάθεση να βγαίνουμε έξω. Κατόπιν δικής μου πρότασης, παρακαλέσαμε, μάταια, τη μητέρα να πείσει τον πατέρα να μας ξαναδώσει την παιχνιδοκονσόλα για να παίζουμε *Mortal Kombat* την είχε πάρει και την είχε

κρύψει κάπου την περασμένη χρονιά, όταν ο Μπότζα –που ως γνωστόν ήταν συνήθως ο καλύτερος μαθητής στην τάξη του– ήρθε στο σπίτι με την κατάταξη 24ος και την προειδοποίηση Πιθανόν Μετεξεταστέος σημειωμένα με κόκκινο μελάνι στον έλεγχο προόδου του. Ο Ικένα δεν τα πήγαινε καλύτερα· βγήκε δέκατος έκτος ανάμεσα σε σαράντα και το νέο έφτασε με μια προσωπική επιστολή από τη δασκάλα του, την κυρία Μπάκι, προς τον πατέρα. Ο πατέρας διάβασε μεγαλοφώνως την επιστολή σε μια τέτοια έκρηξη θυμού, που οι μόνες λέξεις που άκουσα ήταν «Χριστέ και Κύριε! Χριστέ και Κύριε!», τις οποίες επαναλάμβανε σαν ρεφρέν. Κατάσχεσε τα παιχνίδια και έβαλε διά παντός τέλος στις στιγμές που συχνά μας ξετρέλαιναν και μας έκαναν να τσιρίζουμε και να ξεφωνίζουμε από ενθουσιασμό όταν ο αόρατος σχολιαστής του παιχνιδιού διέταζε «Τέλειωσέ τον» και το ξωτικό που υπερίσχυε κατάφερνε σκληρά πλήγματα σ' εκείνο που είχε κατατροπωθεί, είτε στέλνοντάς το με μια κλοτσιά στα ουράνια, είτε κατακρεουργώντας το με μια αποκρουστική έκρηξη οστών και αίματος. Τότε άρχιζε στην οθόνη ένας ορμαγδός, με τα φλεγόμενα γράμματα της λέξης «θάνατος» να αναβοσβήνουν. Μια φορά, ενώ ήταν στην τουαλέτα και ξελάφρωνε, ο Ομπέμπε έτρεξε έξω μόνο και μόνο για να μπορέσει να φωνάξει μαζί μας «Μοιραίο χτύπημα!» με μια αμερικανική προφορά που μιμούνταν το σπικάζ της κονσόλας. Αργότερα η μητέρα τον τιμώρησε, όταν ανακάλυψε ότι χωρίς να το καταλάβει ο Ομπέμπε είχε σκορπίσει περιττώματα στο χαλί.

Απογοητευμένοι, προσπαθήσαμε άλλη μια φορά να βρούμε κάποια σωματική δραστηριότητα, ώστε να γεμίσουμε τις ώρες μας μετά το σχολείο τώρα που ήμασταν ελεύθεροι από τους αυστηρούς κανόνες του πατέρα. Μαζέψαμε, λοιπόν, φίλους μας από τη γειτονιά, για να παίξουμε ποδόσφαιρο στο άνοιγμα πίσω από το οικόπεδό μας. Φέραμε τον Καγιόντε, το μόνο αγόρι που

ξέραμε από την αγέλη των λύκων με την οποία είχαμε παίξει στο κοινοτικό γήπεδο ποδοσφαίρου. Είχε ανδρόγυνο πρόσωπο κι ένα μόνιμο ευγενικό χαμόγελο. Ο Ιγκκμάφε, ο γείτονάς μας, και ο ξάδελφός του, ο Τόμπι –ένα μισόκουφο αγόρι που σε έκανε να ζορίζεις τις φωνητικές σου χορδές απλώς και μόνο για να ρωτήσεις *Jo, kini o nso, Syggnwme, ti eipe;*–, μπήκαν κι αυτοί στην παρέα. Ο Τόμπι είχε μεγάλα αυτιά που έμοιαζαν να μην ανήκουν στο σώμα του. Σπανίως το έπαιρνε προσωπικά –ίσως επειδή δεν άκουγε, αφού τις περισσότερες φορές το ψιθυρίζαμε– όταν τον λέγαμε *Eletí Eboro*, Αυτός με τα Λαγουδίσια Αυτιά. Τρέχαμε πάνω κάτω απ’ άκρη σ’ άκρη στο γήπεδό μας, φορώντας φτηνές συνθετικές ποδοσφαιρικές φανέλες και μπλουζάκια όπου είχαμε τυπώσει τα ποδοσφαιρικά μας παρατσούκλια. Παίζαμε σαν ξεβιδωμένοι, στέλνοντας συχνά με τα βολέ μας την μπάλα στα γειτονικά σπίτια και μπλέκοντας σε αδέξιες απόπειρες να την ξαναμαζέψουμε. Πολλές φορές, φτάναμε σε κάποια από αυτά τα σπίτια μόλις για να προλάβουμε να δούμε τους γείτονες να τρυπούν την μπάλα, χωρίς να δίνουν την παραμικρή σημασία στα παρακάλια μας να μας την επιστρέψουν, αφού ή κάποιον είχε χτυπήσει ή κάτι είχε καταστρέψει. Μια φορά, η μπάλα πέταξε πάνω από τον φράχτη ενός γείτονα, χτύπησε έναν ανάπηρο άντρα στο κεφάλι και τον έριξε από το καροτσάκι του. Μιαν άλλη, η μπάλα έσπασε το τζάμι ενός παραθύρου.

Κάθε φορά που μας κατέστρεφαν την μπάλα, αγοράζαμε καινούργια συνεισφέροντας όλοι εκτός από τον Καγιόντε, που, καθώς προερχόταν από τον ολοένα αυξανόμενο πληθυσμό των ακραία φτωχών της πόλης, δεν μπορούσε να διαθέσει ούτε ένα κόμπο.* Συχνά φορούσε φθαρμένα, σκισμένα σορτσάκια και ζούσε με τους ηλικιωμένους γονείς του, τις πνευματικές κεφα-

* Υποδιαίρεση, ένα εκατοστό του εθνικού νομίσματος νάιρα.

λές της μικρής Χριστιανικής Αποστολικής Εκκλησίας, σε ένα ημιτελές διώροφο κτίριο δυο βήματα από τη στροφή του δρόμου προς το σχολείο μας. Αφού δεν μπορούσε να συνεισφέρει υλικά, προσευχόταν για κάθε καινούργια μπάλα, ζητώντας από τον Θεό να μας βοηθήσει να την κρατήσουμε πολύ περισσότερο εμποδίζοντάς τη να ξεφύγει από το γήπεδό μας.

Μια μέρα, αγοράσαμε μια ωραία καινούργια άσπρη μπάλα με τον λογότυπο των Ολυμπιακών Αγώνων της Ατλάντας του 1996. Αφού πρώτα ο Καγιόντε προσευχήθηκε, αρχίσαμε να παίζουμε, αλλά προτού περάσει μια ώρα παιχνιδιού, ο Μπότζα με μια κλοτσιά προσγείωσε την μπάλα σε ένα περιφραγμένο οικόπεδο που ανήκε σε έναν γιατρό. Η μπάλα έσπασε ένα από τα παράθυρα του πλουσιόσπιτου με μεγάλο θόρυβο, κάνοντας δυο περιστέρια που κοιμούνταν στη στέγη να πετάξουν σαν τρελά. Περιμέναμε σε κάποια απόσταση, ώστε να έχουμε το περιθώριο να το σκάσουμε αν τυχόν έβγαινε κανείς να μας κυνηγήσει. Έπειτα από κάμποση ώρα, ο Ικένα και ο Μπότζα ξεκίνησαν για το σπίτι, ενώ ο Καγιόντε γονάτισε και άρχισε να προσεύχεται για θεϊκή παρέμβαση. Όταν οι απεσταλμένοι έφτασαν στο οικόπεδο, ο γιατρός, θαρρείς και τους παραφύλαγε, τους πήρε στο κυνήγι, κάνοντάς μας όλους να βάλουμε τα πόδια στην πλάτη για να ξεφύγουμε. Εκείνο το απόγευμα, φτάνοντας στο σπίτι λαχανιασμένοι και ιδρωμένοι, ξέραμε ότι είχαμε τελειώσει με το ποδόσφαιρο.

Γίναμε ψαράδες όταν, την επόμενη εβδομάδα, ο Ικένα ήρθε στο σπίτι από το σχολείο έτοιμος να εκραγεί από τη φρέσκια ιδέα. Ήταν τέλη Γενάρη, το θυμάμαι επειδή τα δέκατα τέταρτα γενέθλια του Μπότζα, που ήταν στις 18 Ιανουαρίου του 1996, τα είχαμε γιορτάσει εκείνο το Σαββατοκύριακο με μια σπιτική

τούρτα και αναψυκτικά στη θέση του βραδινού. Τα γενέθλιά του σηματοδοτούσαν τον «μήνα του συνομήλικου», μια περίοδο ενός μηνός κατά την οποία εξισωνόταν προσωρινά με τον Ικένα, που είχε γεννηθεί στις 10 Φεβρουαρίου, έναν χρόνο πριν από εκείνον. Ένας συμμαθητής του Ικένα, ο Σόλομον, του είχε μιλήσει για τις χαρές του ψαρέματος, αποκαλώντας το σπορ συναρπαστική εμπειρία, που επιπλέον ήταν και αποδοτική, αφού μπορούσες να πουλάς μερικά από τα ψάρια και να κερδίζεις ένα μικρό εισόδημα. Ο Ικένα ξεσηκώθηκε ακόμα περισσότερο επειδή η ιδέα είχε εγείρει την πιθανότητα της αναβίωσης του Γιογιόδοντα, του ψαριού μας. Το ενυδρείο που βρισκόταν κάποτε δίπλα στην τηλεόραση είχε φιλοξενήσει ένα αφύσικα όμορφο ψάρι-δίσκο, ένα *Symphysodon*, κυριολεκτικά μια πανδαισία χρωμάτων – σε καφέ, βιολετί, μοβ, ακόμα κι ανοιχτό πράσινο. Ο πατέρας είχε ονομάσει το ψάρι Γιογιόδοντα όταν ο Ομπέμπε, στην προσπάθειά του να προφέρει την ονομασία του είδους του ψαριού, επινόησε μια λέξη που της έμοιαζε στον ήχο. Ο πατέρας απομάκρυνε το ενυδρείο όταν ο Ικένα και ο Μπότζα, σε μια πονόψυχη απόπειρα να ελευθερώσουν το ψάρι από το «βρόμικο» νερό, άδειασαν το ενυδρείο και το ξαναγέμισαν με καθαρό πόσιμο. Επιστρέφοντας αργότερα, διαπίστωσαν ότι το ψάρι δεν μπορούσε πια να κολυμπήσει πάνω από τα γυαλιστερά βότσαλα και τα κοράλλια.

Δεν πρόλαβε ο Σόλομον να μιλήσει στον Ικένα για το ψάρεμα, και ο αδελφός μας ορκίστηκε ότι θα έπιανε έναν καινούργιο Γιογιόδοντα. Την επόμενη μέρα πήγε με τον Μπότζα στο σπίτι του Σόλομον και γύρισε παραληρώντας για τούτο και για κείνο το ψάρι. Αγόρασαν δύο καλάμια ψαρέματος από κάπου που τους έδειξε ο Σόλομον. Ο Ικένα τα ακούμπησε στο τραπέζι του δωματίου τους και εξήγησε πώς χρησιμοποιούνταν. Ήταν μακριά ξύλινα ραβδιά με ένα λεπτό σκοινί στερεωμένο στην άκρη. Από τα

σκοινιά κρέμονταν σιδερένια αγκίστρια· σ' αυτά τα αγκίστρια, είπε ο Ικένα, έμπαιναν τα δολώματα –σκουλήκια, κατσαρίδες, κομματάκια φαγητού, οτιδήποτε– για να προσελκύσουν τα ψάρια και να τα παγιδέψουν. Από την επόμενη μέρα και για μια ολόκληρη εβδομάδα, έπαιρναν καθημερινά δρόμο μετά το σχολείο και ακολουθούσαν το μακρύ φιδογυριστό μονοπάτι προς τον ποταμό Όμι-Άλα, στις παρυφές της περιοχής μας, για να ψαρέψουν, περνώντας μέσα από ένα ξέφωτο πίσω από το οικόπεδό μας, που την εποχή των βροχών βρομοκοπούσε και χρησίμευε για σπίτι σε ένα κοπάδι γουρούνια. Πήγαιναν παρέα με τον Σόλομον και με άλλα αγόρια από τον δρόμο μας, και επέστρεφαν με τενεκεδάκια γεμάτα ψάρια. Στην αρχή δεν άφηναν εμένα και τον Ομπέμπε να πάμε μαζί τους, παρόλο που το ενδιαφέρον μας κεντρίστηκε όταν είδαμε τα μικρά χρωματιστά ψάρια που έπιαναν. Τότε, μια μέρα, ο Ικένα μάς είπε: «Ακολουθήστε μας, και θα σας κάνουμε ψαράδες!». Κι εμείς ακολουθήσαμε.

Αρχίσαμε να πηγαίνουμε στο ποτάμι κάθε μέρα μετά το σχολείο παρέα με τα άλλα παιδιά από τον δρόμο, σε μια πομπή που οδηγούσαν ο Σόλομον, ο Ικένα και ο Μπότζα. Αυτοί οι τρεις συχνά έκρυβαν τα καλάμια σε κουρέλια ή παλιά ράπα. Εμείς οι υπόλοιποι –ο Καγιόντε, ο Ιγκμπάφε, ο Τόμπι, ο Ομπέμπε κι εγώ– μεταφέραμε διάφορα πράγματα· από σακίδια με ρούχα για το ψάρεμα μέχρι πλαστικά σακούλια με τα σκουλήκια και τις ψόφιες κατσαρίδες που χρησιμοποιούσαμε για δόλωμα, και άδεια κουτάκια από αναψυκτικά, στα οποία φυλούσαμε τα ψάρια και τους γυρίνους που πιάναμε. Μαζί βαδίζαμε προς το ποτάμι, προχωρώντας με δυσκολία μέσα από θαμνώδη μονοπάτια με θεριεμένες συστάδες τσουκνίδων, που μαστίγωναν τις γυμνές μας κνήμες κι άφηναν λευκές βουρδουλιές στο δέρμα μας. Το μαστίγμα που μας επέβαλλαν οι τσουκνίδες ταίριαζε με την παράξενη βοτανική ονομασία του χορταριού που δέσπο-

ζε στην περιοχή, του *εσάν*, τη λέξη των γιορούμπα για την ανταπόδοση ή την εκδίκηση. Βαδίζαμε σε τούτο το μονοπάτι ένας ένας και, μόλις αφήναμε πίσω μας εκείνα τα αγριόχορτα, ξεχνόμασταν προς το ποτάμι σαν τρελοί. Οι μεγαλύτεροι ανάμεσά μας, ο Σόλομον, ο Ικένα και ο Μπότζα, έβαζαν τα βρόμικα ρούχα του ψαρέματος. Στέκονταν μετά κοντά στο ποτάμι και κρατούσαν τα καλάμια τους ψηλά πάνω από το νερό, ώστε τα δολωμένα αγκίστρια να εξαφανιστούν μέσα του. Όμως παρότι ψάρευαν σαν τους άντρες του παλιού καιρού που ήξεραν το ποτάμι από τη γέννησή του, συνήθως το μόνο που αποκόμιζαν ήταν λίγες μαρίδες ίσαμε μια παλάμη, ή μερικοί γάδοι, που ήταν πολύ πιο δύσκολο να τους πιάσεις, και, σπανίως, καμιά τιλάπια. Οι υπόλοιποι απλώς μαζεύαμε γυρίνους με κουτάκια από αναψυκτικά. Τους λάτρενα τους γυρίνους, το γλιστερό κορμί τους, το υπερβολικά μεγάλο κεφάλι τους, το πώς έμοιαζαν σχεδόν άμορφοι, θαρρείς και ήταν μινιατούρες φαλαινών. Τους παρακολουθούσα λοιπόν με δέος να αιωρούνται κάτω από την επιφάνεια του νερού, και τα δάχτυλά μου μαύριζαν όταν έτριβα από πάνω τους την γκρίζα γλίτσα που έκανε το δέρμα τους να γυαλίζει. Καμιά φορά μαζεύαμε κοχύλια ή άδεια κελύφη από αρθρώποδα ψόφια από καιρό. Πιάναμε στρογγυλά σαλιγκάρια σε σχήμα αρχέγονης σπείρας, τα δόντια κάποιου κτήνους –που φτάσαμε να πιστεύουμε ότι ανήκαν σε περασμένες εποχές, αφού ο Μπότζα υποστήριζε με θέρμη ότι ήταν δόντια δεινόσαυρου και τα έπαιρνε μαζί του στο σπίτι–, κομμάτια από το πουκάμισο που κάποια κόμπρα είχε αποβάλει πλάι στην όχθη του ποταμού και οτιδήποτε ενδιαφέρον βρίσκαμε.

Μία μόνο φορά πιάσαμε ένα ψάρι που ήταν αρκετά μεγάλο ώστε να το πουλήσουμε, και τη συλλογίζομαι συχνά τη μέρα εκείνη. Το τεράστιο αυτό ψάρι, που ήταν μεγαλύτερο απ' οποιοδήποτε άλλο είχαμε δει ποτέ στον Όμι-Άλα, το έβγαλε ο Σόλο-

μον. Ύστερα εκείνος κι ο Ικένα έφυγαν μαζί για την κοντινή αγορά κι επέστρεψαν στο ποτάμι κάνα μισάωρο αργότερα με δεκαπέντε νάιρα. Οι αδελφοί μου κι εγώ γυρίσαμε στο σπίτι με τα έξι νάιρα που ήταν το μερίδιό μας από την πώληση, ξεχειλίζοντας από χαρά. Αποκεί κι ύστερα αρχίσαμε να ψαρεύουμε με μεγαλύτερο ενθουσιασμό και να μένουμε ξάγρυπνοι αργά τη νύχτα κουβεντιάζοντας για την εμπειρία.

Ψαρεύαμε με μεγάλο ζήλο, θαρρείς και κάθε μέρα ένα πιστό κοινό συγκεντρωνόταν γύρω μας να μας δει και να μας επευφημήσει. Δεν μας πείραζε η μυρωδιά των γλυφών νερών, τα φτερωτά έντομα που μαζεύονταν σε άμορφα νέφη γύρω από τις όχθες και το εμετικό θέαμα των φυκιών και των φύλλων, που έπαιρναν το σχήμα χάρτη βασανισμένων εθνών στην απέναντι πλευρά του ποταμού, όπου κισσώδη δέντρα βουτούσαν μες στα νερά. Πηγαίναμε κάθε μα κάθε μέρα, με οξειδωμένα κονσερβοκούτια, με ψόφια έντομα και μισολιωμένα σκουλήκια, φορώντας κυρίως κουρέλια και παλιά ρούχα. Γιατί αντλούσαμε μεγάλη χαρά από το ψάρεμα, παρά τις δυσκολίες και τα πενιχρά οφέλη.

Σήμερα, όταν κοιτάζω πίσω, όπως όλο και πιο συχνά διαπιστώνω ότι κάνω τώρα που έχω κι εγώ γιους, συνειδητοποιώ ότι η ζωή και ο κόσμος μας άλλαξαν σε μία από εκείνες τις εξορμήσεις στον ποταμό. Γιατί εκεί άρχισε ο χρόνος να μετράει, σ' εκείνο το ποτάμι όπου γίναμε ψαράδες.

Σε μια μικρή πόλη της δυτικής Νιγηρίας τέσσερα νεαρά αδέρφια –ο μικρότερος είναι εννιά και ο μεγαλύτερος δεκαπέντε– εκμεταλλεύονται την απουσία του πατέρα τους από το σπίτι για να πάνε για ψάρεμα στο απαγορευμένο κοντινό ποτάμι. Εκεί θα συναντήσουν έναν επικίνδυνο τρελό που θα προφητεύσει ότι ο μεγαλύτερος αδελφός θα δολοφονηθεί από ένα από τα αδέρφια του. Αυτή η προφητεία θα σταθεί η αφορμή να διαλυθεί ο ισχυρός δεσμός τους και η αφετηρία μιας αλυσίδας τραγικών γεγονότων σχεδόν μυθικών διαστάσεων.

Ένα εκπληκτικό, δεξιοτεχνικά μεστό ντεμπούτο.

Financial Times

Εν μέρει ιστορία ενηλικίωσης, εν μέρει αρχαία ελληνική τραγωδία, *Οι ψαράδες* είναι το πιο ενδιαφέρον ντεμπούτο αυτής της χρονιάς. Σε αυτό το πρώτο του μυθιστόρημα, που διαθέτει απειλητική απλότητα, λιγυρική γλώσσα και παιγνιώδη χρήση της μυθολογίας και του χιούμορ, [ο Obioma] χρησιμοποιεί το αποκαλυπτικό όραμα του τρελού για να ζωντανέψει το παράλογο πολιτικό σώμα της Νιγηρίας... Έντυπωσιακό και ευφάνταστο έργο.

Economist

Βραβείο FT/Oppenheimer – Emerging Voices 2015

ISBN: 978-618-03-0077-2

9 786180 300772

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ.: 80077

Ζ4